

Ustanovení pro samostatnou práci
• Karel J. Masaryk, 1901, Agence sociologická
• Karel J. Masaryk, 1901, Agence sociologická
• Karel J. Masaryk, 1901, Agence sociologická
• Karel J. Masaryk, 1901, Agence sociologická
• Karel J. Masaryk, 1901, Agence sociologická
• Karel J. Masaryk, 1901, Agence sociologická
• Karel J. Masaryk, 1901, Agence sociologická
• Karel J. Masaryk, 1901, Agence sociologická
• Karel J. Masaryk, 1901, Agence sociologická
• Karel J. Masaryk, 1901, Agence sociologická

Markéta Sedláková
11. 3. 2017

Sociologie

- studium sociálního života, skupin a společnosti
- předmětem je lidské chování, zkoumá člověka jakožto společenského tvora (vzájemné vztahy mezi jednotlivými oblastmi společenského života)
- slovo pochází z latinského slova socius=druh, societas=společnost; logos=věda
- široký záběr – od analýzy jednorázových interakcí jednotlivců až po zkoumání globálních společenských procesů
- vznik spojen se vznikem moderní společnosti (průmyslová revoluce) přechod od tradiční společnosti k moderní
- zakladatel **August Comte** r. 1839 (Kurz pozitivní filozofie)
- má vztah k filosofii, historii, ekonomii, psychologii, právu (zákony jako normy lidského chování), politologii, antropologii...

Sociologie sychery

• Sociologie je vědní disciplína, která se zabývá studiem sociálního života, skupin a společnosti. Její předmětem je lidské chování, zejména vztahy mezi jednotlivými oblastmi společenského života.

• Sociologie se zabývá studiem sociálního života, skupin a společnosti. Její předmětem je lidské chování, zejména vztahy mezi jednotlivými oblastmi společenského života.

• Sociologie se zabývá studiem sociálního života, skupin a společnosti. Její předmětem je lidské chování, zejména vztahy mezi jednotlivými oblastmi společenského života.

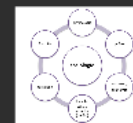
Literatura pro samostudium:

- Bezman, Dymnět, 1996, Myšlet sociologie, Praha: SLOK
- Šerpi, Petrá, L., 2003, Průvodce sociologií, Barrister & Principal
- Šerpi & Lukman, 1999, Sociální teorie a její metody
- Hájek, Jan, 1997, Úvod do sociologie, Praha: SLOK
- Giddens, Anthony, 1999, Sociologie, Praha: Argo
- Dlouhý, Miroslav, 2000, Jak se vyrábí sociologická znalost, Praha: Janáček
- Janáček, Jan, 2003, Úvod do sociologie, Praha: Portal
- Hájek, Jan, 2004, Dějiny české sociologie, Praha: SLOK

Markéta Sedláková
11. 3. 2017

Sociologie

- studium sociálního života, skupin a společností
- předmětem je lidské chování, zkoumá člověka jakožto společenského tvora (vzájemné vztahy mezi jednotlivými oblastmi společenského života)
- slovo pochází z latinského slova socius=**druh**, societas=**společnost**; logos=**věda**
- široký záběr – od analýzy jednorázových interakcí jednotlivců až po zkoumání globálních společenských procesů
- vznik spojen se vznikem moderní společ. (průmyslová revoluce) přechod od tradiční společnosti k moderní
- zakladatel **August Comte** r. 1839 (Kurz pozitivní filozofie)
- má vztah k **filosofii**, **historii**, **ekonomii**, **psychologii**, **právu** (zákony jako normy lidského chování), **politologii**, **antropologii**...

Vývoj sociologie

1. 18. století - 19. století (Kurz pozitivní filozofie)

2. 19. století - 20. století (Kurz pozitivní filozofie)

3. 20. století - 21. století (Kurz pozitivní filozofie)

4. 21. století - současnost (Kurz pozitivní filozofie)

Zarůstání sociologie na

1. 18. století - 19. století (Kurz pozitivní filozofie)

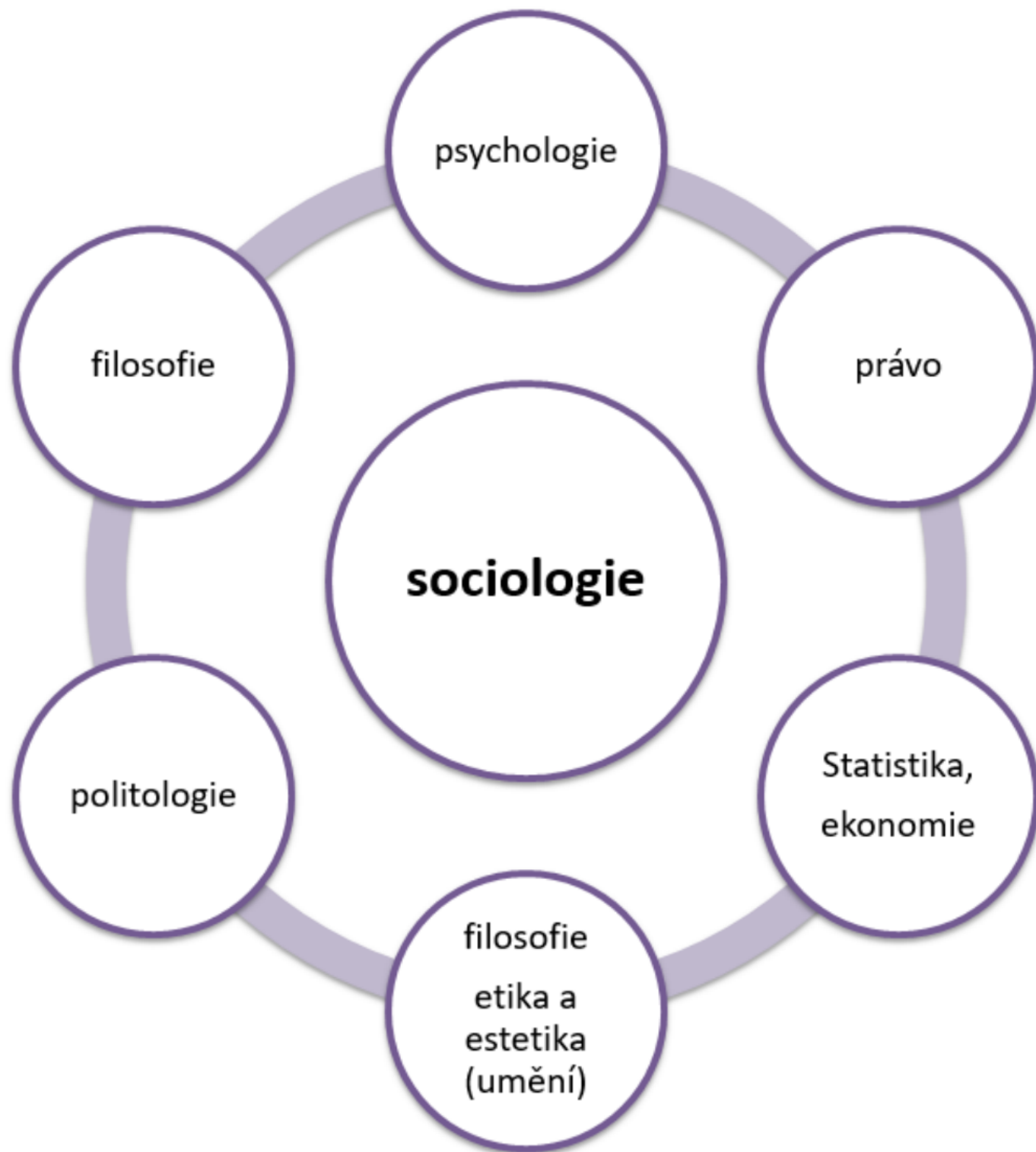
2. 19. století - 20. století (Kurz pozitivní filozofie)

3. 20. století - 21. století (Kurz pozitivní filozofie)

4. 21. století - současnost (Kurz pozitivní filozofie)

Sociologie

- neaspiruje na produkci nových vědeckých poznatků („jako bychom měli být“), ale chce je pouze dokumentovat („jako bychom byli“)
- jde o nesppekulativní výzkumy, které poněkud odhalují procesy výchovy, struktury a jejich pr...
- oblasti zájmu - výchova, společnost, souvislosti prostředí, efekty vz...

Zaměření sociologie na:

- vztahy v malých i velkých skupinách
- sociální deviace (socio-patologické jevy)
- rodinu a přátele
- výchovu (socializaci)
- sociální stratifikaci (rozvrstvení ve společnosti)
- sociální mobilitu
- sociální role, status a postavení
- stát, národ, menšiny
- kulturu
- Interakci (komunikaci)
- genderové rozdělení
- vznik moderního světa

Předpoklady vzniku

- **Sociální** (procesy industrializace, urbanizace, demokratizace)
- **Kulturní** (procesy materializace, sekularizace, emancipace, kulturní expanze, reformace)
- **Teoretické** (protestantství, matematika a přírodní vědy, utopismus, větší reflexe společnosti ve vědách obecně – právo, historie atd.)

Vývoj sociologie

1. **protosociologie** (Platón, Aristoteles, Moore, Hegel,...)
2. vznik sociologie
3. 40. léta 19. stol.-20. léta 20. stol. = období velkých jmen a teorií = **klasické období**
  - např. *Max Weber, Karl Marx, Émile Durkheim, Vilfredo Pareto, Georg Simmel, Herbert Spencer*, - souvisí s pozitivismem - hledání objektivní pravdy
4. 20. léta 20. stol. - v USA, tzv. „sociologové vyšli do ulic“, prováděli praktické výzkumy mezi lidmi - normální jevy i nenormální (=patologické) řeší se konkrétní případy (nástup mikrosociologie)
  - vznikají nové metody (rozhovor, pozorování, sociometrické testy,...), - např. *Karl Raimund Popper*

5. 60. léta 20. stol.(po 2. WW) – sociologie se stala legitimní společ. vědou

- v otázkách návrat k počátkům (hl. makrosoc. problémy)

- **strukturálně funkcionalistické**

koncepce (jak se ve společ. udržuje pořádek)- např.

Talcott S. Parsons, R. K. Merton (text)

- **konfliktualistická** (společ. se posouvá dopředu díky konfliktu) marxistická -**Karl Marx**

-důležitý pojem MOC

sociologie přestává napodobovat přírodní vědy

6. 70. léta 20. stol. – **interpretativní sociologie** (paradigma)
- zajímá, jak je vnímána lidmi (nejprve člověk poté společnost, předtím obráceně),
- **každodennost**
7. 80. léta 20. stol. – **objektivistická**, -např. **George H. Mead**,
Herbert Blumer

Sociologie jako věda

- výsledky vědeckého procesu jsou neustále předmětem revize
  - konfrontace s přírodními vědami (ověřitelnost, systematicčnost)
  - pozitivismus - předmětem jsou fakta = exaktnost, objektivita, zákonitost, nezpochybnitelnost
  - **E. Durkheim (1858 – 1917)**
    - společnost je syntézou *sui generis*, je to něco víc než pouhá suma jednotlivců
    - sociologie se zabývá **sociálními fakty**, která
      - a) jsou vůči člověku vnější
      - b) vyvíjí na jedince tlak
- sociologismus** - vysvětlování sociálních faktů jinými sociálními fakty - dal vzniknout **funkcionalismu**
- výchova je výsostně sociální jev

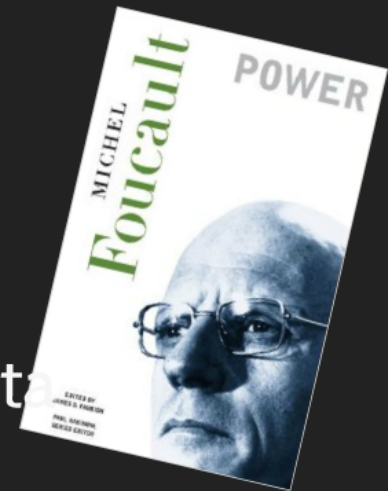
- **Max Weber** (1864 – 1920) – sociální jednání je klíčem k pochopení sociální reality (kvalitativní metodologie) – zásada tzv. „nehodnotící sociologie“ = zamezit proniknutí subjektivních soudů do vědeckých výpovědí
- **sociální a sociologický** problém
- **Berger, P.** (2003). Pozvání do sociologie. Brno
- **SOCIÁLNÍ** – jevy ve společnosti, které jsou problematické
- **SOCIOLOGICKÉ** – otázka není **proč**, ale **jak** (společnost funguje...)

Postmodernismus

- (konec 20. století) – přináší silný relativizující prvek;
- argumentace – hodnotových soudů se v principu nelze v sociální vědě zbavit, badatel samotný není schopen vystoupit mimo svou sociální pozici, která jeho pohled nutně zkresluje.
- skepse k vnímání pravdy jako neměnné autority
- **jazyk je tvůrcem reality**
- lidská mluva = sociální jednání, interakce s druhými => **konstrukce reality**

Diskurz

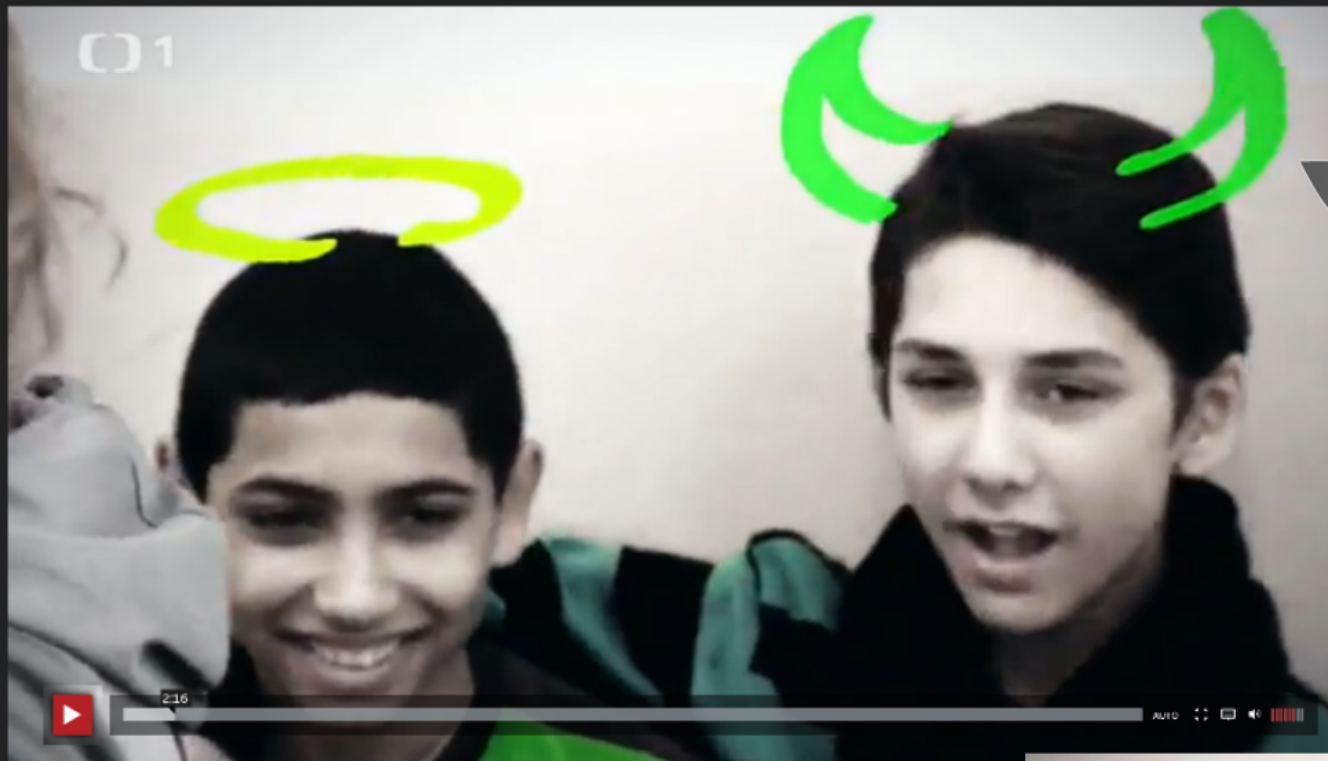
- verbalizované vědění, které je sdíleno
- soubor jazykového jednání uvnitř promluvy, produkované aktérem pro nějakého recipientu v rámci specifického kontextu
- jazykové promluvy, které jsou korigovány pravidly určujícími *co, kdy, kde a jak* smíme/nesmíme říci v rámci určitého kontextu
- vztah moci a vědění - pravda je jazykovou konstrukcí - mocenský boj

Pole diskursu v sociální pedagogice

- zkoumání předsudků (forma sociální reprezentace jedné skupiny, kterou sdílejí členové jiné skupiny), **stereotypu** – analýza konstruktů významu
- mediální či politický diskurs (Vašát – Janov), analýza internetových diskuzí
- kritický přístup (kompetence) k běžně rozšířenému „vědění“
- interpersonální rovina diskursu – vztahy mezi mluvčími (př. učitel – žák), lokalizace sebe v daném diskursu
- porušení **společenských norem** – důsledek odlišnosti diskursivních kontextů
- porozumění tomu, jak text (reklama, politická řeč...) **dosáhne efektu**
- jazyková kompetence – dosažená úroveň diskurzivní způsobilosti (viz. Bourdieu – Kulturní kapitál)
- vnímání subjektivních konstrukcí světa skrze vlastní interpretace a kontext – empatie; multikulturní vzdělávání

Mediaální reprezentace romské třídy

<http://www.ceskatelevize.cz/porady/10719503009-trida-8-a/313294340250001/video/>

01

Marie

YouTube

Analýza textu – příklad

Úryvek č. 1: štáb České televize (1. díl)

1. České školství má problém.
2. Na našem území žije podle odhadů 150 až 300 tisíc Romů.
3. Výhradně romské třídy nejsou povolené.
4. Přesto je Česko opakovaně kritizováno mezinárodními institucemi za nepřímou segregaci.
5. Vlivem mnoha okolností tu vznikají třídy, ve kterých převažují romské děti.
6. Jednou z nich je 8. A ze základní školy na náměstí 28. října v Brně.
7. 95 % tvoří romské děti a rozhodně to nejsou andílci.

- jsme v zajetí kategorií - "žena", "muslim", "anarchista"
- **teorie rolí** - sociální místo je utvářeno očekáváními ostatních

"svobodná matka" "manažerka" "důchodce"

- role mají vnitřní - internalizující aspekt, ztotožnění
- identita (považujeme za svou), ale ROLE je sociálně determinována
- pozor na vliv předsudků na sebepojetí člověka

„Profesor po svém jmenování se cítí být moudrým. Kazatel po určité době začne věřit tomu, o čem káže. Voják objeví v srdci bojové nadšení, když navlékne uniformu.“ (Berger, 2003, s. 102)

- systém stratifikace společnosti - určuje pozice nadřazenosti, moci, prestiže či vymístění

Genius loci - sociálně prostorové vymístění

Úryvek č. 6: štáb České televize (1. díl)

1. Škola stojí v blízkosti nechvalně známé oblasti Cejl,
2. kam se mnozí Brňané bojí po soumraku chodit.
3. Často se jí říká „brněnský Bronx“.
4. Problémy s drogami, alkoholem, hazardem a prostitucí jsou tu patrné na každém kroku.
5. Není divu, že tu několikrát denně zasahuje policie.
6. A právě odtud pochází většina žáků 8. A.
7. Našli byste i lepší místo pro start do života.

Kterému z těchto mužů věříte?

Interpretativní paradigma

- symbolický interakcionismus, etnometodologii nebo fenomenologickou sociologií
- výzkum „všedního dne“ – každodennosti
- lidé jednají na základě významů, které jsou produktem jejich vzájemné interakce a které se mohou neustále měnit
- sociální realita je tvořena významy, které mají různou dobu trvání
- Sociologie sama přikládá určité významy a tím konstruuje
- T. Luckmann, P. Berger, E. Goffman, H. Garfinkel

Sociologie vědění

- jako reakce na proaktivitu sociálního prostředí
- zákl. kniha Sociální konstrukce reality (1999)
- zakladatel: **Karl Mannheim** (1893 - 1947)
- stejně jako lidé jsou podmíněny myšlenky, systém myšlení a jednání v něm
- kriticky zhodnocuje legitimizaci sociální situace
- myšlení v *epistémé* (Foucault), paradigmatu

- Sociologie vědění klade otázky:
  - Kdo to říká?*
  - Za jakých okolností?*
  - Co plyne pro ty, kdo to říkají?*
  - Jaké funkce tyto ideje, myšlenky mají?*

Udržování společenského řádu

- souvisí s procesy institucionalizace
- každá opakovaná činnost nabádá člověka k **habitualizaci** - opakování vede ke **konstituci** vzorců, z nichž **ritualizací** vznikají **typizace**

text

Ideologie

- systém idejí, který vykládá svět tak, aby podpořil zájem určitých skupin, pro to používá určitou symboliku
- **Mannheim** – každá ideologie je vedena snahou o ovládnutí skutečnosti, nikoli o její poznání
- **Funkcionální** přístup k ideologii – nezkoumá pravdivost ideologie, ale její funkci a to jak tuto funkci naplňuje
- od ideologie se lze osvobodit pouze převzetím jiné ideologie
- hlavní funkcí je **LEGITIMIZACE** – interpretuje sociální realitu v duchu toho, aby ospravedlnila to, co skupina dělá
- (komunismus, nacismus, ruská propaganda, mediální masáž...)

You Tube

Sociologie výchovy

- neaspiruje na produkci norem („jak by to mělo být“), ale chce sdělovat a dokumentovat („jak to je a proč tomu tak je“)
- jde o nespekulativní a nenormativní výzkumy, které pomáhají porozumět procesům výchovy, vzdělávání, škole, sociální struktuře a jejich procesů (socializace)
- oblasti zájmu - výchova a vzděl. v širších společ. souvislostech, vzděl. instituce, vnější prostředí, efekty vzdělávání, socializace

Aktuálně zkoumaná témata:

1. rovnost vzdělávacích příležitostí

sociální
stratifikace

sociální
mobilita

reprodukce
vzdělávacích
nerovností

Náš vzdělávací systém

"Pokud budete soudit rybu podle její schopnosti šplhat na strom, tak bude celý život věřit tomu, že je hloupá." - Albert Einstein

Katrňák, T. Odsouzení k manuální práci: Vzdělanostní reprodukce v dělnické rodině. Praha: SLON, 2004.

Náš vzdělávací systém

"Pokud budete soudit rybu podle její schopnosti šplhat na strom, tak bude celý život věřit tomu, že je hloupá." - Albert Einstein

P. Bourdieu

- Posstrukturalista

- **Sociální pole**

- ❖ neustálý symbolický boj o pozici – teorie jednání
- ❖ vlastní systém distribuce kapitálů

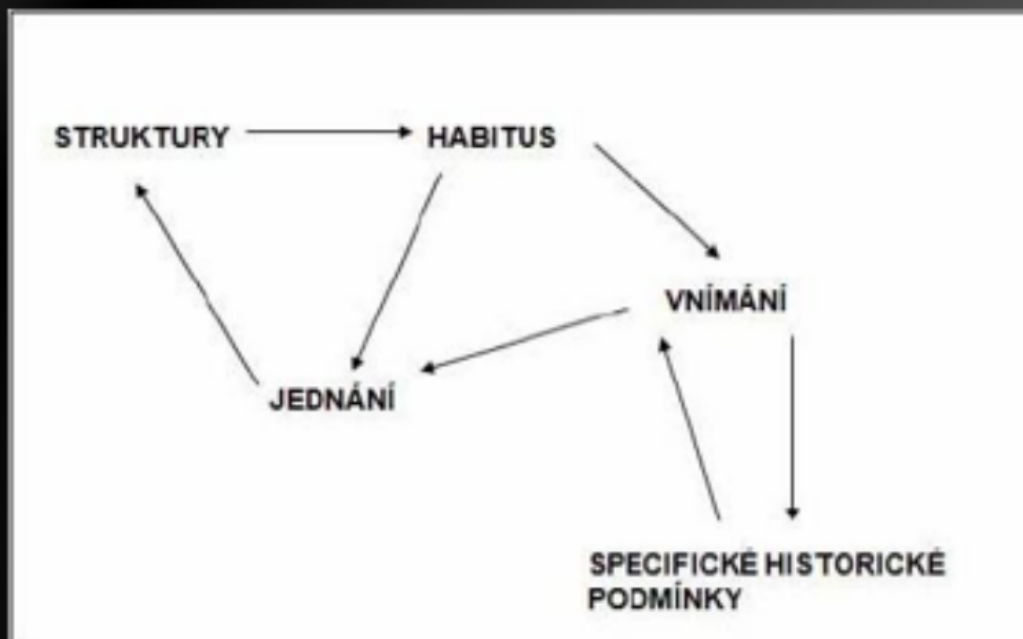
- Na čem je závislá pozice aktéra v sociálním poli?

– vlastnictví **kapitálů** (*kulturní, ekonomický, sociální, symbolický = uznání*)

- *kapitál* – vtělený, objektivizovaný, institucionalizovaný

P. Bourdieu - habitus

- **Habitus** = soubor individuálních a individualizovaných dispozic (předpokladů), není plně vědomý
- (vliv sociální struktury + role a jednání), situační, jde o způsob chování a myšlení

(Haker, 2000, s. 169)

Literatura pro samostudium:

- Bauman, Zygmunt. 1996. *Myslet sociologicky.* Praha: SLON.
- Berger, Peter, L. 2003. *Pozvání do sociologie.* Barrister & Principal.
- Berger & Luckman. 1999. *Sociální konstrukce reality.*
- Keller, Jan. 1997. *Úvod do sociologie.* Praha: SLON.
- Giddens, Anthony. 1999. *Sociologie.* Praha: Argo
- Disman, Miroslav. 2000. *Jak se vyrábí sociologická znalost.* Praha: Karolinum.
- Jandourek, Jan. 2003. *Úvod do sociologie.* Praha: Portál.
- Keller, Jan. 2004. *Dějiny klasické sociologie.*

Pojmy k zapamatování:

- Anomie
- Paradigma
- Sui generis
- Legitimizace
- Habitualizace

